

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ ÁLTAL AKKREDITÁLT NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNY

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-6850/2020. számú ügyben

értelmi fogyatékosok otthonában történt látogatás a COVID-19
helyzettel összefüggésben

Előadó: dr. Borza Beáta
dr. Kiss Bernadett

Érintett szerv: Somogy Megyei Kéthelyi Fogyatékosok Otthona

2020.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-6850/2020. számú ügyben**

A vizsgálat megindítása

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (4) bekezdése rögzíti hivatalból indított eljárási jogosultságot. A hivatkozott jogszabályhely szerint a hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására *vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat*. Az Ajbt. a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére is kötelez, valamint kiemelt feladatorként nevesíti a gyermekek és a fogyatékosok jogainak védelmét.¹

A COVID-19 járvány az egész világnak, így hazánknak is nagy kihívást jelent. Minderre tekintettel a világjárvány első (2020 március-június) és jelenlegi második hullámában egyaránt kiemelt feladatorknak tekintetem a bentlakásos intézményekben (gyermekotthonokban, idősok otthonában, fogyatékosokat ellátó intézményekben) élők napi tevékenységének monitorozását. Mindezek érdekében a Szociális és Gyermekvédelmi Igazgatóság fenntartásában működő Kéthelyi Értelmi Fogyatékosok Otthonában (a továbbiakban: Otthon) 2020. április 22-én személyesen tettem látogatást.

A látogatás a veszélyhelyzetből fakadó felkészülés biztosítása, valamint a gondozott személyek, a szakdolgozók és a látogatást végzők tagjainak a vírusfertőzéssel szembeni védelme érdekében előre bejelentett módon történt. A látogatás alatt a résztvevők maszkot, védőkesztyűt és az egész testet beborító egyszer használatos overalt viseltek, a megbeszélések jelentős részét pedig a szabadban folytatták.

A COVID járványhelyzet, illetve a megelőzésnek az ellátott fogyatékos személyekre, és az ő jogaikra gyakorolt hatás szempontjain alapuló, szűkebb fókuszú látogatásról készült alábbi jelentés az intézmény vezetősége által elmondottakat, továbbá az Otthonban élők körülményeinek megtekintése alapján levont következtetéseket és megállapításokat tartalmazza. Figyelemmel arra, hogy a fogyatékos személyek jogainak a bentlakásos intézményekben való érvényesülését hivatali elődeim is folyamatosan monitorozták elengedhetetlennek tartottam a jelen látogatásom során a szakemberek által jelzett és észlelt problémák rögzítését is.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- *A fogyatékosokkal élők kiemelt védelme:* „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az idősöket és a fogyatékkal élőket.” [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés];
- *A testi és lelki egészséghez való jog:* „Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.” [Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés].
- *Az emberi méltósághoz való jog* [Alaptörvény II. cikk „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”];
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve* [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdés „A törvény előtt mindenki egyenlő.

---

¹ Lásd Ajbt. 1. § (2) bekezdés a) pont, és 1. § (3) bekezdés

Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

Az alkalmazott jogszabályok

- Magyarország Alaptörvénye
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.)
- Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.)
- A fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény és az ahhoz kapcsolódó fakultatív jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény;
- A fogyatékos személyek jogairól és a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.)
- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.)
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet (a továbbiakban: SzCsM r.)

A megállapított tényállás

A biztost és munkatársait a Somogy Megyei Szociális és Gyermekvédelmi Igazgatóság Kéthelyi Értelmi Fogyatékosok Otthonának vezetője fogadta, valamint munkatársaival bemutatták az intézményben folyó munkát, illetve beszámoltak a járványügyi intézkedésekről.

Az Otthonról

A Somogy megyei Kéthely településen található, 224 nagykorú lakót ellátó, a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában levő Fogyatékosok Otthona 2013-tól működik a jelenlegi ingatlanban. A kétszintes főépület és a hozzá tartozó lakóotthonok/lakóegységek a település csendes, családi házas övezetében helyezkedik el.

Az intézményvezető elmondta, hogy az otthon a férőhely-kitagolási programban részt vevő intézmény, jelenleg is folyamatban van a meglévő telephelyek bővítése új lakóingatlanokkal, ahol családiasabb ellátást nyújtanak az ott elhelyezett értelmi fogyatékos személyeknek. A kiváltás 140 lakót érint, a kiköltözők helyére intézményes idősellátás szervezése történik a tervek szerint már idén júniusban.

Az otthonban a viszonylag nagy ellátotti létszám ellenére a nyugodt légkör a jellemző, a vezető tájékoztatása szerint a lakók közti konfliktusokat a munkatársak megfelelően kezelik, a vezetők mindennapi munkamegbeszélésének, valamint a dolgozók számára biztosított továbbképzéseknek és szupervízióknak köszönhetően az intézmény működése során fellépő problémákat hatékonyan megoldják.

Az intézmény törekszik arra, hogy jó kapcsolatot alakítsanak ki az ellátottak hozzátartozóival, törvényes képviselőivel, és az otthon a gondnokokkal és a gyámhatósággal is jó munkakapcsolatot tart fenn.

Ugyanakkor a családdal nem rendelkező gondozottak esetében a fejlesztési tervek elkészítését jelentősen megnehezíti az a tény, hogy a gyermek- és fiatal éveikről nem rendelkeznek elegendő szakmai információval, ezért esetükben a klasszikus fejlesztési tervekben foglalt célokat gyakran felül kell vizsgálni, és szükség szerint módosítani.

Az otthonban élők súlyos és közepsúlyos értelmi sérültek, ugyanakkor az egyénre szabott fejlesztés során az otthon fontosnak tartja a lakók biztonságos keretek között megélt intimitással összefüggő ismereteinek fejlesztését, így amennyiben felmerül például a párkapcsolat igénye, törekednek arra, hogy megfelelő edukációs tevékenységgel kísérik a folyamatot.

Fejlesztés

Az otthon lakói számára – igény szerint, a képességekhez mért időtartamban – lehetőség van többféle fejlesztő foglalkozáson való részvételre, amelyeket az intézmény erre a célra berendezett helyiségeiben tartanak. A foglalkozásokon elkészült alkotások (rajz, montázs, kézműves alkotások stb.) egy része a lakók nevével ellátva díszítik a foglalkoztató helyiséget és képzőművészeti pályázatokon is eredményesen szerepelnek az alkotásaikkal.

Az intézményben végzett fejlesztő foglalkoztatás során a lakók a fővárosi Kézmű foglalkoztatottjaiként készítenek olyan ajándéktárgyakat, kerámia termékeket, amelyek az intézmény számára bevételi lehetőséggel is bírnak. Ugyanakkor a lakók szükségleteit jól támogatja az intézmény alapítványa is, amelyet a szülők is rendszeresen támogatnak felajánlásaikkal.

Az otthon jó kapcsolatot tart fenn Kéthely településsel is, mivel az ellátottak számára igyekeznek lehetővé tenni, hogy a lakók környezetükben biztonságban érezzék magukat. Rendszeresen szerveznek buszos, rövidebb kirándulásokat, de Budapesten és a Balatonnál is jártak.

Járványügyi intézkedések

Az otthon felkészült az esetleges megbetegedések kezelésére. Az intézmény bejáratánál kézfertőtlenítő berendezést szereltek fel, és a lábbelik fertőtlenítése is megoldott. Belépéskor és távozáskor a dolgozók hőmérsékletét megméri és nyilatkozatot vesznek fel az egészségi állapotukról. Az intézményben két szobát átalakítottak karantén helyiséggé, valamint az intézményhez tartozó 14 férőhelyes lakóházat is kijelölték erre a célra.

A két műszakban, 12 órás beosztásban és kétheti munkarendben dolgozó munkatársak közül kiválasztották azokat, akik szükség esetén a karantén alá vont lakókhöz beköltözve látják el a megbetegedett személyeket. A munkavállalók és a lakók számára elegendő maszk és védőfelszerelés áll rendelkezésre, melyeket az otthon műhelyében varrnak. Az intézmény teljes körű fertőtlenítését elvégezték a közelmúltban és a fertőzésveszélynek kitett felületek fertőtlenítése folyamatos. A dolgozók munkaruháit és a naponta felhasznált maszkokat az otthon saját mosodájában tisztítják, fertőtlenítik. A konyhai beszállítók által hozott termékeket is az egészségügyi előírásoknak megfelelően kezelik, pl. csak csomagolt pékárut vesznek át, de mindezek mellett az otthon három havi tartós élelmiszerkészlettel rendelkezik.

A fejlesztő pedagógusok a helyzetet jól kezelik és ezzel a lakók számára is elviselhetőbbé teszik az intézmény elhagyási tilalmát, ami egyébként megviseli az intézmény valamennyi lakóját és a dolgozókat is.

Kapcsolattartás

A COVID-19 elleni védekezés keretében látogatási tilalmat rendeltek el az otthonban, de a kapcsolattartás elektronikus és telefonos formáit korlátlanul gyakorolhatják a szülők és a

törvényes képviselők. A lakók számára csomag beküldésére is van lehetőség, ebben az esetben az átvett termékeket három napra „karanténba” helyezik, ezt követően adják át a lakónak. Hasonlóan járnak el a postai küldeményekkel is.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, és az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján a biztos a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat. Az Ajbt. 1. § (2) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy az alapvető jogok biztosa – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére.

A törvény 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. A Gyvt. 95. §-a alapján az otthoni nyújtó ellátás biztosítása állami feladat. Ebből következően a gyermekvédelmi szakellátás intézményei közszolgáltatást végeznek, így tevékenységük vizsgálatára kiterjed a hatásköröm.

II. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az alapvető jogok biztosa következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

A jelentés megállapításaival összefüggésben ismételten hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi érveléssel azt mondta ki azt, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja, vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki*

számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”

Ha összevetjük az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdésében, a XV. cikk (5) bekezdésében, a XVI. cikk (1) bekezdésében, XX. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány a 67. § (1) bekezdésének, 70/A §-ának, 70/D. § (1)-(2) bekezdésének valamint 70/F § (1) (2) bekezdésének a szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező alapvető jogok védelme tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírói gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná.

Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírói döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

1. Az emberi méltósághoz való jog.

Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő.

Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.² A méltósághoz való jognak részét képezi az is, hogy minden embert másokkal egyenlő méltóságú személyként kell kezelni, vagyis az egyes emberek és embercsoportok között tilos indokolatlan, ésszerűtlen különbséget tenni.³

2. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékosokkal élők védelme. *Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése a korábbi Alkotmány 70/A.§-hoz hasonlóan tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. Cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.*

Az Alkotmánybíróság a 42/2012. (XII. 20.) AB határozatban megállapította, hogy az Alaptörvény XV. cikke változatlan tartalommal fenntartja az egyenlőség általános, nem csak az alapjogokra kiterjedő – vagy, ahogy az Alkotmánybíróság gyakran nevezte: a “jogegyenlőség” – követelményét és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát. A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírói gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra

² Lásd: 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

³ Halmi Gábor és Tóth Gábor Attila (szerk.): i. m. 269. o., Sári János: Alapjogok, Alkotmánytan II. Osiris Kiadó, Budapest 2004. 94. o. és Drinóczi Tímea (szerk.): i. m. 58. o.

vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két mércét alkalmazott.

Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítéltető meg.

Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az egyenlő bánásmóddal és az esélyegyenlőséggel összefüggésben érdemes arra is utalni, hogy az alapvető jogok biztosa számára az Ajbt. immár fontos célként fogalmazza meg a *leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportokhoz* tartozó személyek jogainak fokozott védelmét, ugyanakkor eddig az országgyűlési biztosok – külön törvényi felhívás nélkül is – kiemelt figyelmet fordítottak az ebbe a csoportba tartozók alapvető jogainak a védelmére.

A töretlen ombudsmani gyakorlat alapján nyilvánvalóan e személyi körbe tartoznak a *hajléktalanok, a fogyatékossgal élő személyek, az idősek, a betegek*, ezen belül pedig kiemelten a *pszichiátriai betegek, a fogvatartottak*, továbbá ide sorolhatóak a 18 év alatti *gyermek*ek, sőt a 18 év feletti *fiatal felnőttek* is.

A felsorolt egyes társadalmi csoportok más és más okokból (például az egzisztenciális helyzetük, életkoruk, egészségi vagy mentális állapotuk miatt) minősülhetnek veszélyeztetettnek, a közös pont bennük egyfelől az, hogy helyzetük miatt kiszolgáltatottak valamennyi állami, közhatalmi beavatkozással szemben. Másfelől esetükben súlyos és közvetlen következményekkel járhat az is, ha az állam nem tesz eleget egyes alkotmányos feladatainak, a speciális, rászorultakat segítő szabályozás és gyakorlat kialakításával, fenntartásával kapcsolatos kötelezettségeit nem vagy nem megfelelően látja el. Legyen szó ugyanakkor indokolatlan közhatalmi beavatkozásról, vagy éppen állami feladat, kötelezettség elmulasztásáról, az érintettek jog-, illetve érdekérvényesítő képessége minimális.

3. Az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdése értelmében a testi és lelki egészséghez való jog érvényesülése, mint államcél az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint nem nélkülözheti a nemzetgazdaság mindenkori teherbíró képességének mértékét. Az Alkotmánybíróság utalt arra is, hogy általános ismérvekkel csak egészen szélső esetekre korlátozottan határozhatja meg az állami kötelezettség kritikus nagyságát, vagyis azt a szükséges minimumot, amelynek hiánya már alkotmányellenességhez vezet. Az 56/1995. (IX. 15.) AB határozat szerint a testi és lelki egészséghez való jogként meghatározott alkotmányi követelmény az államnak azt az alkotmányos kötelezettségét jelenti, hogy a nemzetgazdaság teherbíró képességéhez, az állam és a társadalom lehetőségeihez igazodva olyan gazdasági és jogi környezetet teremtsen, amely a legkedvezőbb feltételeket biztosítja a polgárok egészséges életmódjához, életviteléhez. *Az alkotmánybírósági gyakorlat szerint a testi és lelki egészséghez való jog tehát önmagában alanyi jogként értelmezhetetlen, állami – intézményrendszert fenntartó, működtető – kötelezettségként fogalmazódik meg, amely magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy a törvényhozó a testi és lelki egészség bizonyos területein alanyi jogokat határozzon meg.*

III. Az ügy érdekében

Az államnak, a társadalom szervezeteinek és tagjainak oly módon kell tevékenységüket végezni, hogy az ne okozhasson olyan károsodást, amely fogyatékoság kialakulásához vezet, illetve *olyan körülményeket kell létrehozni, amelyben a fogyatékos emberek képesek lesznek teljesebb életre és a fogyatékoságukból fakadó terheik csökkenthetőek.*⁴

A tervezési, döntési folyamatok során kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és *figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek.* A fogyatékos személyeket érintő döntések során tekintettel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért *meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt.*⁵ Az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a nemzetgazdaság mindenkori lehetőségeivel összhangban.⁶

Amint azt a CRPD önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról szóló 19. cikke rögzíti, az Egyezményben részes államok elismerik *a fogyatékosággal élő személyek egyenlő jogát a közösségben való élethez és másokkal egyenlő szabad döntéshez való jogát;* minden szükséges és hatékony intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy a fogyatékosággal élő személyek *teljes mértékben élvezhessék e jogaikat és a teljes közösségi befogadást és részvételt,* beleértve a következők biztosítását:

a) a fogyatékosággal élő személyeknek *másokkal azonos alapon lehetőségük van lakóhelyüknek és annak megválasztására, hogy hol és kivel élnek együtt, és nem kötelezhetőek bizonyos megszabott körülmények között élni;*

b) a fogyatékosággal élő személyek számára *hozzáférési lehetőséget biztosítanak többféle otthoni, intézményi és egyéb közösségi támogató szolgálathoz, beleértve azt a személyes segítséget, mely a közösségben éléshez és a közösségbe történő beilleszkedéshez, valamint a közösségtől való elszigetelődés és kirekesztődés megelőzése céljából szükséges.*

A Fot. 17. §-a kimondja, hogy a fogyatékos személynek joga van a fogyatékoságának, személyes körülményeinek megfelelő – családi, lakóotthoni, intézményi – lakhatási forma megválasztásához. A fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó, 50 főnél nagyobb férőhelyszámú szociális intézmények kiváltására a következők szerint kerül sor: 2013. december 31-éig legalább 1500 fő fogyatékos és pszichiátriai beteg személynek ellátást nyújtó intézményi férőhely kiváltásához az európai uniós társfinanszírozással megvalósuló fejlesztési programok nyújtanak támogatást; az ekképpen kiváltásra nem kerülő intézményi férőhelyek kiváltására a Kormány által meghatározott rendben kerül sor. A kiváltást a CRPD 19. cikkében meghatározottak figyelembevételével kell végrehajtani.

A Fot. fenti szakaszához fűzött indokolás értelmében Magyarország 2007-ben fogadta el a CRPD-t, *amelynek 19. cikke új alapokra helyezi a fogyatékos személyek önálló életviteléről, illetve lakóhelyének megválasztásáról való gondolkodást. Ennek alapján a fogyatékos személyek esetében is az olcsóbb családban maradási, illetve az önálló lakásban vagy lakóotthonban élést, illetve az ezeket elősegítő közösségi alapú szolgáltatásokat (szociális alapszolgáltatások) kell előnyben részesíteni a drágább, tömegmértékű bentlakásos intézményi ellátással (szociális szakellátással) szemben.*

---

⁴ Fot. 2. § (1) bekezdés

⁵ Fot. 2. § (3)-(4) bekezdés

⁶ Fot. 2. § (5) bekezdés

1. Védőfelszerelés, tisztító-, fertőtlenítő szerek rendelkezésre állása, elkülönítés lehetősége

A vezetőtől kapott tájékoztatás szerint az Otthon munkatársai már a világjárványhelyzet első hullámát megelőzően megfelelő tájékoztatást kaptak. A védekezéshez szükséges eszközöket, maszkokat, gumikesztyűket és a fertőtlenítőszereket időben beszerezték, az ehhez szükséges források az intézmény rendelkezésére álltak.

Összességében elmondható, hogy az Otthon a Covid-járványhelyzet megkívánta szükséges lépéseket maradéktalanul megtette.

2. Az otthonban élő személyek ellátásával összefüggésben

Egészségügyi ellátás

A lakók rendszeres orvosi ellátását az intézmény háziorvosa kielégítően végzi és jó a kapcsolatuk az intézmény által megbízott pszichiáter szakorvossal, valamint a mentőszolgálattal is. Kifejezetten jó a kapcsolat a környék egészségügyi intézményeivel, a lakók egészségi állapotának megőrzéséhez szükséges diagnosztikai és laborvizsgálatokat a marcali és a kaposvári kórház a veszélyhelyzet idején is elvégzi.

A lakók étkezéséről főzőkonyha gondoskodik, az orvos által esetlegesen elrendelt diétás étkeztetés megoldott.

Ápolás-gondozás

Az intézmény teljes körű ellátást nyújt, amelynek értelmében biztosítja a napi huszonnégy órás felügyeletet, az intézményi lehetőségekhez mérten komfortos lakhatást, valamint a folyamatos fűtés- és melegvíz-szolgáltatást, világítást, a napi ötszöri étkeztetést, melyből legalább egy alkalommal meleg étel, de orvosi javaslatra, az orvos előírásainak megfelelő étkezési lehetőséget is kínálnak, amennyiben azt az ellátást igénybe vevő egészségi állapota indokolja.

Az otthon a lakók számára szükség esetén megszervezi a ruházattal, illetve textíliával való ellátást, amennyiben az ellátást igénybe vevő megfelelő mennyiségű és minőségű saját ruházattal nem rendelkezik, és saját ruházatának pótlására nem rendelkezik megfelelő anyagi forrással. Az egészségügyi ellátás keretében a gondozási és ápolási szükségletek kielégítése során szükség szerint az inkontinens betegek ellátásához szükséges anyagokat, eszközöket is biztosítják, és gondoskodnak a lakók egészségmegőrzését szolgáló felvilágosításról, rendszeres orvosi ellátásáról, szükség szerinti alapápolásáról, valamint a szakorvosi ellátásához és a kórházi kezeléséhez való hozzájutásáról (az intézmény gépjárművével vagy betegszállítóval). Az otthon lakói térítésmentesen kapják az intézmény orvosa által havonta összeállított alapgyógyszer készlet gyógyszereit.

Az otthonban élők számára a mindennapi gondozás részét képezi a mentálhigiénés ellátás, melynek keretében biztosítják – többek között a személyre szabott bánásmódot, a konfliktushelyzetek kialakulásának megelőzése érdekében az egyéni, csoportos megbeszéléseket, a szabadidő kulturált eltöltésének feltételeit, szükség szerinti terápiás foglalkozást, a családi és társadalmi kapcsolatok zavartalan fenntartásának feltételeit.

Kapcsolattartás

Az otthon a járványhelyzet meghatározta keretek között megfelelően gondoskodott az ellátott személyek és hozzátartozóik kapcsolattartási jogának biztosításáról, az intézményben élők biztonsága érdekében hozott belépési korlátozásokat és higiéniai előírásokat az ellátottakkal megfelelően megismertették, az intézményvezető tájékoztatása szerint egyetlen

hozzátartozó vagy gondnok, illetve ellátottjogi képviselő sem tett a fentiekkel összefüggésben panaszt.

A helyszíni látogatás tapasztalataira, valamint a COVID megelőzés szempontjain alapuló, szűkebb fókuszú vizsgálatra ombudsmani *intézkedést nem teszek, jelentésemet figyelemfelhívásnak szánom.*

Az intézményvezetőnek a fogyatékos személyeket ellátó bentlakásos intézmények speciális feladataival összefüggő problémákra vonatkozó jelzését köszönöm, azt a tárgykörben esetlegesen indított vizsgálataim, utóvizsgálataim során figyelembe veszem.

Budapest, 2020. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos